

En een ander: „Hij onderhandelt niet goed met Sjahrir”.

15. De terechtstelling van Mussert werd zonder uitzondering rechtvaardig gevonden. De algemeene conclusie was dat hij den kogel verdiend had, omdat hij een landverrader was. Een schreef zelfs: „Hij had gevierendeeld moeten worden”.

16. De vraag: „Hoe denk je over de toekomst van ons land?” luidden de antwoorden:

„Ons land moet weer opgebouwd worden”.

„Als het zoo doorgaat, wordt het niet veel”.

„Het gaat verkeerd”.

„De toekomst lijkt niet erg rooskleurig”.

„De menschen zijn veel te lui, er zijn veel te veel stakingen”.

Op vraag 17: „Noem eens goede dag- en weekbladen” kwamen de volgende antwoorden binnen: „De Nieuwe Prov. Groninger Courant”, „Trouw”, „De Waarheid”, „Het Vrije Volk” en „Het Groninger dagblad”.

„De Nieuwe Prov. Gron. Courant” kwam als no. 1 uit de bus.

„Trouw” moest het doen met no. 2.

Ziehier het resultaat van de enquête, die ik instelde naar de vormende waarde van het gegeven onderwijs en — dat vooral — van de huiselijke opvoeding. De invloed van huis was heel duidelijk te constateeren. Door dit onderzoek ben ik nog eens weer versterkt in mijn oordeel, dat de Chr. school weinig meer kan doen dan te accentueeren datgene wat het gezin als van hooge waarde waardeert.

Maar dat is dan ook zeer belangrijk!

K. v. H.

## GRONINGER BRIEVEN

Amice frater.

Zoo kom ik tot het uitgangspunt in het geval, dat thans ons nog bezig houdt, terug: de aanwijzing door Prof. Dooyeweerd van een volgens hem verheugend verschijnsel inzake het kerkelijk conflict; dit n.l., dat men van kerkelijke zijde, d.w.z. door de Synode van Utrecht 1943, en daarna, met haar belijden en haar tucht, diegenen niet lastig viel, die inzake de „onsterfelijke ziel” of ook de „redelijke ziel” van de „gangbare mening” bleken af te wijken. Daar kwam het gewoon gezegd op neer.

Om nu mijn reactie op zulke bewering goed te verstaan, moeten wij ook hier met het begin beginnen. Wij zijn toch niet altijd even sterk in de geschiedenis; wij kennen de jaartallen allicht nog wel, maar zijn vergeten, wat er in gebeurd is, en het is inzonderheid de „histoire contemporaine”, de allernieuwste geschiedenis, ook der kerk, die sommige lieden gaarne verduisteren, zoo niet verdonkeremen willen.

Wij moeten dus in herinnering roepen, dat de Synode van Utrecht in 1943 niet alleen een bindende uitspraak, een bindend belijden ons bood omtrent het genadeverbond en den doop, maar ook inzake allerlei andere zeer belangrijke punten, als zelfonderzoek, algemeene genade, de twee naturen van Christus, de pluraliteit der kerk, en de onsterfelijke ziel der ziel. Zoo luidt het opschrift boven dit stuk belijdenis en zoo werd dit aangevochten woord ook in het belijden zelf opgenomen en als echt geijkt.

Welnu, een ieder weet, dat de wijsbegeerte der wetsidee — W. d. W. — bij dit geval betrokken was. En het is zeker een punt, niet minder belangrijk dan de leer van den doop, daar het hier, zooals de Synode zelf zegt, gaat om de hoogstbelangrijke vraag, of er niet konden zijn, die aan de door allen aanvaarde belijdenis aangaande het voortbestaan na den dood, zij het dan onbedoeld, tekort zouden doen. Te kort doen met ter daad. Het gaat hier dus om een vraag omtrent de eeuwigheid, en niet om een tijdelijk veronderstellen totdat het tegendeel, hier op aarde reeds, mocht blijken.

Nog nader wordt gezegd — in de toelichting, maar die zegt ons wat de Synode met haar belijden bedoelde — dat het gaat om de leer aangaande den mensch.

Ook hier was meningsverschil gebleken, en wel zoo erg, dat de Synode het noodzakelijk vond de kerk opnieuw te doen belijden in gehoorzaamheid aan Schrift en belijdenis. Te belijden, wat de Heere ons daarom gebiedt te gelooven.

Nu vond ik het heelmaal niet erg, dat ook over deze zaak in onzen kring gehandeld werd.

Het woord onsterfelijke komt, naar ik meen, maar tweemaal voor in de Schrift, de eene maal, I Kor. 15: 53 en 54, waar staat dat dit sterfelijke onsterfelijke zal aandoen, en de tweede maal in I Tim. 5: 16, waar gezegd wordt van den Heere der heeren, dat Hij alleen onsterfelijke heeft.

En nu kan dat woord wel, naar de Schrift, worden gebruikt, maar wij weten ook wel hoe het ongelooft en de revolutie er soms prat op gaan, dat zij de onsterfelijke der ziel belijden, maar dan zoo als Montesquieu het eens zei: „Je suis charmé de me croire immortel comme Dieu même”. Hij wist niet, of God wel bestond, maar hij was verrukt te mogen gelooven onsterfelijke te wezen zooals God.

Trouwens, dat lag ook in de heidense gedachte.

En waarom zouden wij ons dus niet goed bezinnen op deze zaak, die ook door Dr A. Kuyper en prof. H. Bavinck ter sprake werd gebracht, zonder dat iemand daar een „meening” zag, die voor ons belijden gevaarlijk zoude zijn?

Ons kerkelijke leven moet toch niet op een kerkhof beginnen te gelijken, waar, zooals Job het zegt, „de vermoelden rusten van kracht en de gebondenen te zamen in rust zijn”. Job 3: 17, 18.

En is dat niet ook de rust, die men in synodocratischen kring zoo lief heeft?

Daar zijn helaas thans te veel lieden, die hun mening gaarne bijzetten in een synodaal familiegraf, zeggende: die geleerde mannen zullen het wel weten. Erger val is, geloof ik, voor onze kerken niet denkbaar.

Zoo kwam er dus een belijdenisuitspraak aangaande het belijden van de onsterfelijke der ziel.

Nu beteekent zulk een uitspraak iets of niets. Het laatste mogen wij toch niet veronderstellen. Wij mogen niet meenen, dat een synode in een speelsch oogenblik zou zeggen: laat ons over die zaak nu eens opnieuw vertellen, wat wij moeten belijden.

Nee, er waren verschillende meeningen en de Synode koos er een. Andere meeningen, en dat gold ook de W. d. W., gaven reden tot ernstige bezorgheid. Maar het „onder ons gangbare spraakgebruik”, waartegen dr Kuyper reeds bezwaren opperde, moest worden vastgelegd voor altijd en voor allen.

Boven dit belijdenisstuk werd geschreven: onsterfelijke der ziel, en in het belijden zelf werd die term streng gehandhaafd, en nader in de toelichting toegelicht. Zoo was de waarheid. Zoo zeide het wel niet altijd de Schrift, maar de kerk behoorde daaraan vast te houden. Het ging hier om de zgn. dichotomie — de leer dat de mensch bestaat uit lichaam en ziel. De „onder ons gangbare mening” daaromtrent — niet nog omtrent het voortbestaan in de eeuwigheid, maar dit kon komen — werd kerkleer.

De toelichting wees duidelijk aan, wat de Synode bedoelde. Daarin werd in hoofdzaak uitgesproken wat men gewoon is — alweer de gangbare mening — met den naam zelfstandigheid of substantialiteit der ziel uit te drukken.

Dit woord substantie werd in het belijden zelf vermeden, maar niet, omdat men dit woord niet wilde, doch omdat zich aan die uitspraak allerlei filosofische meningsverschillen vastmoeden, waarover de Synode het althans nu — zoo staat het er — nog niet noodig of wenschelijk heeft geacht zich uit te spreken.

Het kan derhalve nog wel eens nodig zijn, dat de Synode belijdenisuitspraken gaat geven omtrent filosofische meningsverschillen. Dit is al vreemd, maar wie gaarne een permanente Synode wil, zou hier het perpetuum mobile — de altijd durende beweging — zoo ongeveer hebben benaderd. Zoo staat het in de toelichting, en een wijsgeer moet nu niet zeggen, dat dit slechts de toelichting is. Die werd in opdracht van de Synode geschreven en het moderamen vond er de gedachte der Synode in. Wij kunnen ook niet anders, omdat wij deze Synoden ernstig nemen.

Want welke wetgever in den staat zegt, als zijn voorstel wet is geworden: werp nu de toelichting maar in den kachel? Hier werd de toelichting zelfs na de wet gegeven, als ik het wel heb.

Trouwens, wat de kerkelijke rechtspraak betreft, is er al iets veel ergers geschied, en men moet tot de revolutionaire rechtspraak afdalen om de kerkelijke hier te verstaan.

Ja erger nog, de uitspraak op grond waarvan de veroordeelingen plaats vonden, wordt gewijzigd, maar de veroordeeling gehandhaafd, zoodat men hier denken moet aan de verklaring van een wijsgeer, die zeide geen bezwaar te hebben tegen eeuwige waarheden, als hij maar onder eeuwig mocht verstaan een week of wat.

Het staat nu zoo, dat de Synode althans nu nog niet zich wilde uitlaten over de substantialiteit en wat daarmee in verband staat.

En ook dat „althans nu nog niet” heeft toch zeker ook zijn betekenis. Want wie meent, dat zij van oordeel zoude zijn geweest, dat de verdedigers der andere mening dan de „gangbare”, hun geschut zouden opbergen, die zou veronderstellen, dat de mannen der Synode het buskruit niet hadden uitgevonden. Voor onnoozel moet men hen niet aanzien noch hen, die deze andere mening voorstonden.

Het kan dus nog komen. Maar nu nog niet.

Hoe dit echter ook zij, elk stuk der nieuwe belijdenis, aan de kerken bindend opgelegd, was als een Damocleszwaard opgehangen aan het dunne draad van hiërarchische willekeur.

En zie, als nu diegenen, die met schrik en ontsteltenis zagen, na hun ernstig protest tegen zulk een gang van zaken, dat één enkel stuk werd uitgekozen, om enkele hoofden, die men kwijt wilde, te treffen, hoe kan men dan ooit verwachten, dat zulke mannen even daarna gelegenheid zoeken, met welbehagen op te zien naar het doen dezer betrokken Synoden, en met verheuging te constateeren, dat er ten aanzien hunner afwijkende mening geen kwaad is geschied?

En toch gebeurde het hier. Dat was mijn grief en daartegen rees mijn protest. Maar bovendien, is hier ook een onbegrijpelijke vergissing.

Prof. D. zegt, dat deze uitspraak der Synode van

Utrecht inzake de onsterfelijke volkomen juist is, en ook zijn meening dekt, want het zou hier niet gaan om opvattingen, maar slechts om spraakgebruik, niet dus om den inhoud, maar om den vorm van het belijden, om de terminologie.

En zou men aan die terminologie zoo hangen? Alle woord, ook het woord „hart” is zwaar belast, evenals het woord „ziel”.

Nu sta ik versteld. En stellig velen met mij, die de W. d. W. met vreugde hebben begroet.

Want wij hebben geleerd, dat de worsteling der christenheid tegen paganisme en humanisme juist daarom steeds zoo moeilijk was, omdat de christendenkers, in de eerste eeuwen en later in de dagen der reformatie, menigmaal de heidense en humanistische termen overnamen, al wilden zij er een anderen denkinhoud in leggen, terwijl de wereldsche wijzen vaak schriftuurlijke termen aanwendden, om de geloovige christenen van streek te brengen.

Het kwam er dus niet alleen op aan, om weer zuiver schriftuurlijk te leeren denken, maar ook om een daarmee overeenkomende, zuivere terminologie te verkrijgen, opdat wij voor een val in de vele wijsgeerige valstrikken zouden worden behoed.

Die nieuwe terminologie werd voor ons gewone menschen een uitermate moeilijk ding.

Want als zelfs een wijsgeer als prof. Sassen klaagt over de moeilijk verstaanbare taal van de W. d. W., wat moeten wij dan?

Een Fransch dichter, slachtoffer van de filosofie en van de slachthijl der revolutie, heeft zijn taal eens ongeveer aldus geteekend: volmaakt, als zij onhandelbaar, onhandelbaar als zij volmaakt is.

Voor hem zelf gold dat zeker niet.

Maar wat het Nederlandsch van de W. d. W. betreft, heb ik vaak om wat liefs gewild, dat zij in het taale deeg harer terminologie af en toe eens wat gist van den Franschen slag had gemengd. Want het kostte ons soms slapeloze nachten. Echter — wij troostten ons weer, want wij vertrouwden, en hadden de begeerte lief en liep alle redeneering weer uit op de Schrift, dan troffen wij, na een bange woestijnreis ook weer ons Elim met zijn twaalf waterfonteinen en zeventig palmboomen. Ik heb een flink publiek van heel gewone lieden avond aan avond zien luisteren met groote inspanning naar een uiteenzetting omtrent de betekenis der historie, en al ging het allicht wel eens boven hun begripen, de belangstelling bleef tot het eind.

En daar was zeker niets in van dat wonderlijke verschijnsel onzer dagen, nu een geestelijk verwilderde jeugd als muggen op de kaars aanvliegt op de mystieke dronkemanstaal van moderne wijsgeeren, meenend, dat de diepste dingen worden blootgelegd, als niet dan onverstaanbare klanken worden geuit.

Daar was en is gelukkig nog een hartelijke begeerte, om in ons denken en in ons spreken over de hoogste dingen al dichter te komen bij de Schrift. Daar gaat het ook om inzake de verhouding van lichaam en ziel. Het geval interesseert velen niet heel erg, omdat geen sterveling ons de diepten van het menschelijk bestaan zal kunnen bloot leggen. Maar wij willen gaarne begeerig inblikken in den rijkdom, die God ons dienaangaande heeft geopenbaard, en daarvan dan ook zoo goed mogelijk leeren spreken.

Ik wil hopen, dat prof. D. nu niet zal doen als Bilderdijk, die toen zijn uitgever hem eens een handschrift terugzond met de kanteekening: dat begrijp ik niet, de copie retourneerde, met onder die kanteekening gezet: dat behoef ook niet.

Zoo leven wij niet onder elkander, hoezeer ons kort begrip menigmaal beklagend.

Het gaat hier om groote dingen. Ook om de toekomst onzer kerken. Het gaat om het doen van Synoden, die heden belijden, en dan haar slachtoffers kiezen, en morgen als dit geschied is, haar belijden wijzigen, om niet-bedoelde gevolgen te voorkomen.

Het gaat er om, of het verdedigbaar is voor een wetenschappelijk man, om, als zijn werk wezenlijk wordt geraakt door eenzelfde lichtzinnig kerkelijk gedoe, zich te verblijden omdat nu juist zijn meening niet zou zijn geraakt. Of moet men nu waarlijk bij de W. d. W. gaan inzien, dat opvatting en term twee dingen zijn, die met elkander niets hebben te maken? Dan is het met de Calvinistische wijsbegeerte uit. En kijk ik er althans niet weer in.

Met hartelijke groeten

en heilbode uw toegenegen

MARNIX.

## STEMMEN UIT ONZE KERKEN

Hooggeachte Redactie! De vermelding van den naam van Ds van Wijk in mijn adres aan de Synode van Zwolle is in 't verband waarin het voorkomt, ten onrechte geschied.

Ik meen dit openlijk te moeten erkennen en aan Ds van Wijk mijn verontschuldiging aan te bieden.

Met dank voor de opneming,

J. S. POST.

Axel 22 Sept. '46.

Ze  
Om  
o.m. d.  
Synode  
confess  
band h  
Ik ha  
brieven  
Met

Wol  
NAS  
da Mey  
woord  
nen de  
niet een

A.  
„Of  
uitspr  
in ove  
B.  
volgen  
1. E  
dat in  
aanva  
Groot  
kingen  
van de  
uitdr  
zakelij  
ook, d  
scholen  
ze m.  
2. O  
en der  
heeft i  
3. I  
meent  
na hun  
niet g  
waren.  
4. D  
onders  
kan ve  
wat in  
5. T  
uitspra  
rusten,  
de on  
gezien  
ik on  
6. Z  
betoog  
7. H  
oorloof  
8. D  
beliden  
teeren  
zelf ge  
uitspra  
aanbot  
making  
on-offi  
eisch v  
ontrein  
lijken  
raden  
9. E  
van an  
U even  
betreff  
noemen  
10. Z  
voor te  
niet in  
medede  
besliss  
in over  
11. O  
C. O  
woord

Tot z  
dat ds C  
van de  
DEEL v  
de reeds  
ander  
tegenstr  
gemaakt  
was dus  
een bind  
wat Hitl  
neel ver  
volgens  
verschil

CORRE

De ab  
de inhou  
gelieven  
zullen d  
Voor het  
boekbind  
— Tot  
oversta

Wolpheze 21 Sept. '46.

Zeet Hooggeachte Prof.,

Om de vrijmaking te bestrijden, gebruikt Ds Oomkes o.m. dit argument: „Prof. Sch. heeft in '43 aan de Synode geschreven „Tusschen U en mij, bestaat geen confessioneel verschil”. Is dit waar, en in welk verband heeft U dat geschreven?

Ik heb het, in de door U geschreven en uitgegeven brieven niet kunnen lezen.

Met de meeste hoogachting

voor Uw persoon en werk

G. J. VAN ENK.

Wolpheze Stichting 27.

**NASCHRIFT.** Het verhaaltje, ook opgedischt door ds Meynen, e.a. is natuurlijk onzin. Ik schreef in antwoord IV op de beroemde vijf vragen (blijkbaar kennen de heeren die het volk „voorlichten” de stukken niet eens) het volgende:

A. De vierde vraag luidt:

„Of gij belooft, niets te zullen leeren, wat met de leer-uitspraken van de Synode van Sneek-Utrecht niet ten volle in overeenstemming is?”

B. Bij het indenken van deze vraag overwoog ik o.m. het volgende:

1. In mijn brief van 13 December 1943 gaf ik te kennen, dat in deze uitspraken, naast andere, die ik zonder critiek kan aanvaarden, er ook enkele zijn, waarop ik wel aanmerking heb. Grootendeels beperkt zich dit bezwaar evenwel tot bedenkingen, die, ofschoon roepende om theologische aanvulling van deze uitspraken ter aanwijzing en verwerking van m.i. niet uitdrukkelijk in aanmerking genomen schriftgegevens, toch op zekelijk confessioneel verschil niet teruggaan, al betreur ik ook, dat een enkele uitdrukking, die in de Toelichting verschenen bleef, niet in den tekst zelf opgenomen werd, waar ze m.i. thuis behoorde, gezien den wil der Synode van 1936.

2. Omdat evenwel Uw vraag spreekt van „de” leeruitspraken, en deze redactie der vraag mijn categorisch antwoord bindt, heeft in dit kader nadere aanwijzing van zulke punten geen zin.

3. In denzelfden brief gaf ik te kennen, dat naar mijn meening speciaal de aan 1905 ontleende uitspraken, vooral nu hun letterlijke tekst bindend was verklaard, wat in 1905 niet geschied was, innerlijk tegenstrijdig en deels onjuist waren.

4. Deze bewering sluit zonder meer in, dat, haar juistheid ondersteld zijnde, niemand, een conflict met deze uitspraken kan vermijden, ook al begeert hij zulks. Ook ik niet. Tegen wat innerlijk tegenstrijdig is, botst te gelegener tijd ieder.

5. Tevens houdt ze in, dat niemand een conflict met deze uitspraken mag vermijden, zoo vaak n.l. de plicht op hem komt rusten, zich uit te spreken aangaande het probleem, waarmee de onjuiste geachte uitspraak zich occupeerde; het probleem, gezien in zijn logische samenhang. Ik gaf aan, op welk punt ik onjuistheid meende te zien.

6. Zoowel in prediking als in wetenschappelijk onderricht en betoog kan en zal zoodanige plicht op mij komen rusten.

7. Hetgeen iemand onmogelijk schijnt te wezen, en ongeoorloofd, mag hij niet beloven.

8. De eisch van eerlijkheid en klaarheid in het kerkelijk bedrijven en in de oefening van de vrijheid van het „profeteren” verbiedt ook, den schijn aan te nemen, alsof men zelf geloofd, in volle overeenstemming te zijn met gemelde uitspraken, als totaal, terwijl men in feite ieder ergeen niet aanboden. Zulke stille sabotage ware onzedelijk. En gebruikmaking van het feit, dat hier en daar de eisch van binding on-officieel wordt omgezet in den toch eigenlijk heel anderen eisch van niet-expressis-verbis-weerspreken, ware mede verontreiniging van de toegangspoorten der kerk in haar ambtelijke dienst. Juist dit besef bracht mij ertoe, mij tot de kerkeraad te wenden met mijn bekenden brief.

9. Een belofte, als thans van mij geëischt wordt, wordt niet van anderen door U afgeveerd. Toch zijn er anderen, van wie U evenzeer als van mij bekend is, dat zij, evenals ik, de desbetreffende uitspraak innerlijk tegenstrijdig en deels onjuist noemen.

10. Zelfs nadat U besloten hebt, mij bovenstaande vraag voor te leggen in ultimatieve vorm, hebt Gij eveneens beslist, niet in te gaan op de officieel aan U zelf schriftelijk gedane mededeeling van een broeder, dat hij zich naar Uw jongste beslissing aangaande het „niets leeren wat niet ten volle in overeenstemming is” niet kon voegen.

11. Ook deze ongelijkheid van behandeling is verwerpelijk.

C. Op grond van deze en andere overwegingen is mijn antwoord op de gestelde vraag: neen.

Tot zoover antwoord IV. Onze inzender ziet dus, dat ds O. fantasieën napraat. B. 1. slaat op een DEEL van de uitspraken van 1942 (zestien in getale), een DEEL van de 16. En in punt 3 komt dan ter sprake de reeds eerder geuite bewering, dat, voor wat het andere deel betreft, een bepaalde uitspraak innerlijk tegenstrijdig EN ONJUIST is. Het uitspraakje was gemaakt tot leer-uitspraak (zolang het duurde). Er was dus wel degelijk een confessioneel verschil met een bindende uitspraak. — Als ik zeg, dat een deel van wat Hitler in zijn boeken zegt niet op zekelijk confessioneel verschil teruggaat, moet dan ds O. beweren, dat volgens mij tusschen Hitler en mij geen confessioneel verschil bestaat? K. S.

## CORRESPONDENTIE.

De abonnee's die prijsstellen op de toezending van de inhoudsopgave van den 20sten en 21sten jaargang, gelieven ons dit even mede te deelen. Na gereedkomen zullen deze afzonderlijk gratis worden toegezonden. Voor het binden wende men zich tot zijn plaatselijken boekbinder.

— Tot onzen spijt bleef er weer veel actueele copie overstaan.

DE UITGEVERS.

## KORTE BERICHTEN

— **POLITIE.** Pen Gun schrijft: „De politie is zoo oud als de menscheit”. Pen Gun is niet bijbelsch.

— **RUSLAND.** Volgens „In de Waagschaal” verschijnt in Moskou sinds eenigen tijd een protestantsch-christelijk tijdschrift „Bratskij Westnik”. Het tijdschrift wordt uitgegeven door den Raad van het Verbond van protestantsche kerken in Rusland (Baptisten. Evangelische christenen en Pinksterbeweging).

— **HET „IN-ENGEREN-EN-IN-RUIMEREN-ZIN-SCHEMA”.** In ons vorig nummer gaven we een citaatje uit een brief van een amerikaanschen correspondent over die z.g. oecumenische synode. Hier volgt nog een citaat, over diezelfde vergadering, noch oecumenisch, noch synode, een citaat uit een anderen brief. Het blijkt op die wereld-wijde-vergadering ook gegaan te zijn — natuurlijk — over de correspondentie met „andere Kerken”. Daar is men toch oecumenisch voor. Maar men heeft pas in Amerika op de aandoenlijkste wijze adhaesie betuigd aan hen, die zich voor de volgende geslachten geblameerd hebben door in 1944 Gods Woord te noemen wat in 1946 ieder mocht weerspreken, en en passant om de 1944-bewering een kerk uit elkaar te jagen. Nu zat de „oecumenische synode” met het correspondentie-probleem. Ook de Vrijgemaakte Kerken? Men draaide, zoo schreef de vorige brief, als een kat om de heete brij. Thans lezen we: „men sprak althans in vage termen van correspondentie in „engeren” en in „wijderen zin”, met gereformeerde, minder gereformeerde en ongereformeerde kerken, en scheen niet al te goed te weten, welken kant het op moest. Maar ik moet maar niet verder hierover schrijven, anders begin ik nogmaals te spotten. .... Nu wij ook.”

Ik vergeet niet gauw dien amerikaanschen professor, dien ik nooit gezien had tevoren, en die mij, toen ik hem bezocht, onmiddellijk na het „glad te meet you” in het hollandsch tegen me zei: u hebt u zeker tot taak gesteld, den hoogmoed van de V.U. te breken? Ik had het nooit gedaan, maar hij had wel wat geconstateerd.

— **SCHIPPER EN WANDELAAR.** Daar is, aldus Z. in Orgaan Bond J.V. op G.G., daar is een aardig verhaal van een schipper en een wandelaar. De wandelaar loopt langs een kanaal en is moe geworden, en ziet op tegen het eind, dat hij nog moet afleggen vóór hij zijn doel heeft bereikt.

Daar ziet hij een schip varen in zijn richting en hij roept den schipper aan: „Ik ben moe, mag ik een poosje meevaren?” „Jawel”, zegt de schipper, „en ik zal het bootje uitzetten, maar het kost U een gulden”.

„Dat is mij te veel”, zegt de wandelaar. Dan antwoordt de schipper: „goed, maar ga dan mee trekken in de lijn, en dan kost het U de helft”.

Gaat de wandelaar op dat fraaie voorstel in? Men zou zeggen: neen. Roept niet te hard.

Want op kerkelijk terrein gebeuren er dingen, die heel goed lijken op dat geval met den schipper en den wandelaar.

Daar waren er in het kerkelijk conflict, die wel bezwaren kenden, tegen den onschijnvollen gang van zaken, maar die hun rust liever hadden dan een principiële strijd.

Zij riepen den schipper op het synodeschip aan en zeiden: „wij zijn moe en willen rust, wij willen dan maar meevaren”.

De schipper zei: „goed, maar dan moet gij betalen met de zelfstandigheid van uw gemeente, aan uw zorgen toevertrouwd”.

„Dat is te veel”, zelden zij.

Toen zei de schipper: „goed, maar sla dan het zeel om uw schouder en trek mee — in revisie — voor half geld”.

En wonderlijk genoeg, zoo deden zij en zij trekken nu het synodeschip mee in het zweet van hun consciëntie.

Maar als zij meenen dat zij er met half geld afkomen, dan hebben zij het mis. Want het wordt het volle pond.

— **BEVOLKING NA DEN OORLOG.** Uit de cijfers van het Statistisch Bulletin v. h. Centraal Bureau voor de Statistiek is, aldus „Paraat”, veel te leeren. „Ter vergelyking”, — aldus het blad, — „hebben we het Statistisch Zakboek van 1942 opgeklapt, dat vergelijkbare cijfers geeft vanaf 1870. Het aantal huwelijken zoo blijkt het, is nog nooit zoo hoog geweest. Na den vorigen wereldoorlog was er een top op 9,5 per 1000 inwoners en in 1939 (mobilisatieloofte!) waren er 9 huwelijken per 1000 inwoners.

Het aantal levend geborenen is 50 procent hooger dan normaal en men moet tot 1905 teruggaan om eenzelfde geboortecijfer te vinden.

Het percentage overledenen is normaal te noemen (de cijfers der sterfte door t.b.c. geven een stukje oorlogsellende weer!) en het geboorte-overschot is derhalve van 11,4 op 21,8 gestegen, dus bijna verdubbeld.

En triest stukje oorlogserfenis is de groote toename van het aantal onwettige kinderen; dit is bijna verdrievoudigd!

— **WONDERLIJK AGENDUM.** Van de zijde van den kerkeraad der (vrijgemaakte) Geref. kerk van Marienberg wordt meegedeeld:

In het „Gereformeerd Kerkblad voor Drente en Overijssel” van Zaterdag 24 Augustus 1946 stond onder het hoofd „De komende Generale Synode der Geref. Kerken” het volgende te lezen:

„Het voorloopig agendum van de gewone driejaarlijkse Synode der Geref. Kerken in Nederland, die 27 Aug. a.s. te Zwolle in de Zuiderkerk aanvangt, is verschenen en aan de leden toegezonden...”

....Hoofdstuk C handelt over *Herstel* en maakt o.m. melding van een schrijven van den kerkeraad der Geref. kerk van Marienberg onderhoudende art. 31 K.O., alsook van de classis Klundert, die aandringt om de uitnodiging van de Synode der Vrijgemaakte kerken te Groningen, om aanvankelijk schriftelijk van gedachten te wisselen, te aanvaarden, ook al acu men dit niet de meest gewenschte methode.”

Deze regels kunnen bij den niet ingewijden lezer licht een onjuiste voorstelling van zaken doen opkomen. Daarom ter voorkoming van misvatting het volgende:

Inderdaad is door onzen kerkeraad een schrijven verzonden aan de Generale Synode der Synodocratische gebonden kerken. Alleen maar, dit schrijven handelt niet over „Herstel” maar over *verbreking*! Verbreking namelijk van het in 1928 bij vrijwillige

acte aangegaan verband met de Gereformeerde kerken in Nederland in Generaal-Synodaal Verband, daar de grondslagen van dat verband door de Generale Synodes, gehouden van 1942 t.m. Maart 1946, zijn losgelaten.

De plaatsing van ons schrijven onder punt C, handelende over „Herstel”, is dus ten eenenmale onjuist, terwijl ook de verbinding met het schrijven van de classis Klundert een totaal verkeerde voorstelling kan wekken.

Door onzen scriba werd de kerkeraad van Zwolle hierop gettendeerd, maar rectificatie werd tot op heden niet gegeven, weshalve wij meenen u op deze wijze nader te moeten inlichten.

— **STEEK DEN BRAND ERIN!** In Amerika, aldus „Herrijzend Nederland”, zijn voor het eerst in haar geschiedenis honderden kerken geheel vrij gemaakt van hypotheekschuld en werken duizenden kerkgemeenschappen nu voor den bouw van nieuwe, schitterende beschuilen.

Het verbanden van aandeelen in kerkelijke leeningen is een gebruikelijke „rite” in het Amerikaanse godsdienstige leven geworden.

— **HOE ER IN „EUDOKIA” GEWERKT WORDT.** Geheel in overeenstemming met berichten, die ook tot ons gekomen zijn, is, hetgeen ds H. Knoop opmerkt in zijn kerkbode over den arbeid van dr S. P. Dee, synodocratisch predikant, die in „Eudokia”, het Rotterdamse ziekenhuis, de geestelijke verzorging der patiënten tot taak heeft:

Het spijt mij te moeten zeggen, dat Dr Dee van den zorg voor de verpleegden een heel vreemde opvatting heeft, die niet bepaald klopt met wat het jaarverslag zegt over zijn taak. Tenminste wanneer hij ontdekt, dat een verpleegde lid is van een der Geref. Kerken (onderhoudende art. 31). Dan grijpt hij de kans om te gaan twisten over de vrijmaking vaak op een weinig elegante manier en om soms over den persoon van den predikant van de verpleegde allerlei minachtende en kleinere omerkingen te maken. Om nog maar te zwijgen van de schandelijke wijze, waarop hij spreekt over Prof. Schilder. Is dat wat het verslag noemt soms het brengen van het evangelie aan de ziekenbedden? Dr Dee is een fanatiek Synodocraat. Dat moet hij weten. Maar hij moet vrijgemaakte verpleegden op hun ziekbedden daarmee niet hinderen. Hij moet immers, naar het jaarverslag zegt, opbeuren, tot dankbaarheid opwekken, uit geestelijke verdooving opwekken. Hij moet het evangelie aan de ziekenbedden brengen. Maar met zijn onwellevend geroddel moet hij bij de verpleegden onzer kerken niet aankomen. Dit behoort niet tot zijn „zorg”. Zelf heb ik meermalen van mijn eigen patiënten verslag ontvangen over de wijze, waarop Dr Dee hen met zijn „Geestelijke zorg” gehinderd heeft. Ik bezocht een lid mijner gemeente, die mij diep verontwaardigd en door en door nerveus vertelde hoe Dr Dee hem bezocht had en hem tot het uiterste geïrriteerd had door de wijze waarop hij over den kerkelijken strijd sprak. En de man, die door den honger, die hij geleden had en de ontstellende pijnen, die hij had, zeer uitgeput was, was naar Eudokia gebracht om tot rust te komen. Kort daarna kwam ik bij een patiënte, ook een lid van mijn gemeente en trof haar, die vlak voor een zeer ernstige operatie stond, aan in de grootste opgewondenheid. Dr Dee had zijn „zorg” aan haar besteed. Kort daarna overleed zij, zoo ernstig was haar toestand.

Voor mij ligt een brief van een collega uit een naburige vrijgemaakte gemeente met een uitvoerig verslag van wat Dr Dee met een lidmate der gemeente vlak voor dat zij geopereerd zou worden, beïde te verhandelen. Uit dat verslag citeer ik een enkele zin: het gesprek wordt geopend met deze woorden: „Zoo U komt uit X, dus lid van de gemeente van Ds Y”. „Neen van Ds Z”. „Zoo, dus U bent ook al met dat zaakje meegegaan!” En daarop aansluitend een heet overkwikkelijk debat met de patiënte, o.a. over Schilder, die door Dr Dee niet wordt teruggewenscht.

Geleerd door die ervaring adviseer ik leden van mijn gemeente, die in „Eudokia” worden opgenomen deze „geestelijke zorg” van Dr Dee te weigeren. Hij heeft zich aan zijn opdracht te houden. Doet hij dat niet, dan komt hij aan het ziekbed van onze patiënten niet meer. Er zijn nog heel wat vrijgemaakten, die „Eudokia” geldelijke steun verleen. Men gelieve er nota van te nemen, dat deze geldelijke steun niet verleend wordt om een „geestelijke verzorging” in stand te houden, welke onze menschen mishandelt. Als deze „geestelijke zorg” van dezen ziekenhuis-predikant ten aanzien van onze menschen niet radicaal verandert, dan wordt het tijd, dat we ons afvragen of we wel verantwoord zijn als we nog langer onzen geldelijke steun blijven verleen aan een Geref. inrichting waar misbruik wordt gemaakt van de „geestelijke zorg” aan leden, die lid zijn van een der Geref. Kerken (onderhoudende art. 31). En in verband hiermee lokt het ook niet erg aan om aan het verzoek van de directrice van deze inrichting om jonge meisjes onzer kerken op te wekken zich aan het werk der verpleging in die inrichting te wijden, te voldoen.

— **RONDEDANS DER DWAZEN OF EIERDANS DER BENAUWDEN?** Uit Amerika kreeg ik een brief, waaruit ik volgende zinnen citeer: „Vergeet ook niet te lezen... hoe men op de oecumenische synode, die noch synode, noch oecumenisch was, als een kat om de heete soep danste: de soep in dit geval de zaak der „vrijgemaakte kerken”. Volgens de Kerk zijt ge volens volens in het kamp van Barth terecht gekomen, die den kinderdoop loochent...” Tot zoover het citaat. De maligniteit van onze bestrijders is het beste bewijs van de onmacht der synodalistische „tucht”. Zelden is een „proces” zó snel door zijn eigen arrangeurs tot een aanfluiting gemaakt als dat van 1944. Geen één durft iets goeds te zeggen van de *eigenlijke* schorsings-„gronden”, geen één wil iets kwaads zeggen van zijn V.U.-vrienden, — en daar draait de nonsens-molen al. Psychopaath, Barthiaan, deutschersvriendje, remonstrant, bangerd, en nog heel veel meer.

— **DE WELEERWAARDE JOKKERPRAAT.** Ds v. d. Born ontmoette menschen uit synodocratische kringen. En, zoo zegt hij in Ons Kbl., en „zij vertelden mij nu, wat wij dan als vrijgemaakten leeren.”

Het kwam heel eenvoudig hier op neer, dat wij zeggen, dat alle gedoopte kinderen van geloofige ouders zalig worden. En is dat, zoo vroeg men mij, geen openlijke ketterij? Hoe kunnen wij het nu daar mee eens zijn? En als men dan stom verwonderd vraagt: Maar hoe komen jullie daar aan? dan is het antwoord: Dat heeft onze dominee zelf gezegd. En nog wel in de kerk!”

— **„ONZE” PSYCHOLOGEN!** Ds Knoop schrijft in zijn kerkbode over het verslag van Eudokia, het Rotterdamse ziekenhuis:

Enigen tijd geleden schreef een verpleegde in Eudokia mij

juist is, niet gaan pruk, niet in het be-  
gen? Alle st, evenals  
nij, die de  
eling der  
juist daar-  
endenkers,  
der refor-  
anistische  
eren denk-  
tizen vaak  
geloofige

zeer zuiver  
een daare  
te ver-  
wijgeerige  
is gewone

zen klaagt  
W. d. W.,

philosophie  
taal eens  
onhandel-

W. betreft,  
het taale  
gist van  
het kostte  
ij troosten  
de begeerte  
de Schrift,  
ook weer  
in zeventig  
n heel ge-  
met groote  
at de be-  
t wel eens  
ef tot het

kerkelijke ver-  
verwilderde  
de mystieke  
meenend,  
d, als niet

te begeerte,  
de hoogste  
Daar gaat  
lichaam en  
erg, omdat  
menschelijk  
wij willen  
n, die God  
aarvan dan

l doen als  
een hand-  
dat begrip  
r die kant-  
er ons kort

ok om de  
t doen van  
slachtoffers  
ar belijden  
ukomen.

ls voor een  
e wezenlijk  
g kerkelijk  
jn meening  
urlijk bij de  
term twee  
te maken?  
rte uit. En

en  
MARNIX.

UKEN

g van den  
de Synode  
voorkomt,

nen en aan  
n te bieden,  
eming,  
J. S. POST.